

Manőverek a korszerű harcban

A korszerű harc jellemzői a nyitott szárnyak és széles hézagok, valamint a csapatok magas fokú mozgékonyasága. Ezek megteremtik a feltételeket ahhoz, hogy a csapatok kihasználva a lehetőségeket és a képességeiket harc közben olyan manővereket hajtsanak végre, amelyek lehetővé teszik a harci cél gyors, sikeres és a legkisebb veszteséggel történő elérését, valamint a saját csapatok megóvását.

A korszerű harc tehát erősen manőverező jellegű. Az összefüggő arcvonal hiánya, a csapatok szétagoltsága, a nyitott szárnyak és a nagy hézagok határozott és bátor manőverező tevékenységre ösztönzik a csapatokat.

A csapatok a manőverezés során a helyzetnek megfelelően változtatják alakzataikat (menet-, harc- és harcelőtti alakzat), előre vagy hátra mozognak, nyitódnak vagy zárkóznak.

A csapatokkal folytatott manőverek mozgások, amelyeknek alapvető célja a csapás és a tűz kiváltásához a kedvező feltételek megteremtése, illetve a saját csapatok megóvása az ellenség csapásától és tüzétől.

A másik lényeges elem, amelyet szükséges rögzíteni. A manőver a harc része. Kijelenthetjük minden a csapatok által végrehajtott manőver mozgás, de nem minden mozgás manőver.

A manőver egyidős a harccal, bármely kor hadtörténelmét vizsgáljuk megállapíthatjuk, hogy a manővert széleskörűen és határozottan alkalmazó hadvezérek jelentős erőfölényben lévő ellenséggel szemben is sikereket értek el. E szempontból figyelemre méltóak Nagy Sándor, Hannibál és Napóleon csatái.

A hetvenes-nyolcvanas évek kelet-európai hadművészete két manőverformát határozott meg: az átkarolást és a megkerülést. A háború után esetenként a visszavonulást hol manővernek, máskor harctevékenységnek tekintették.

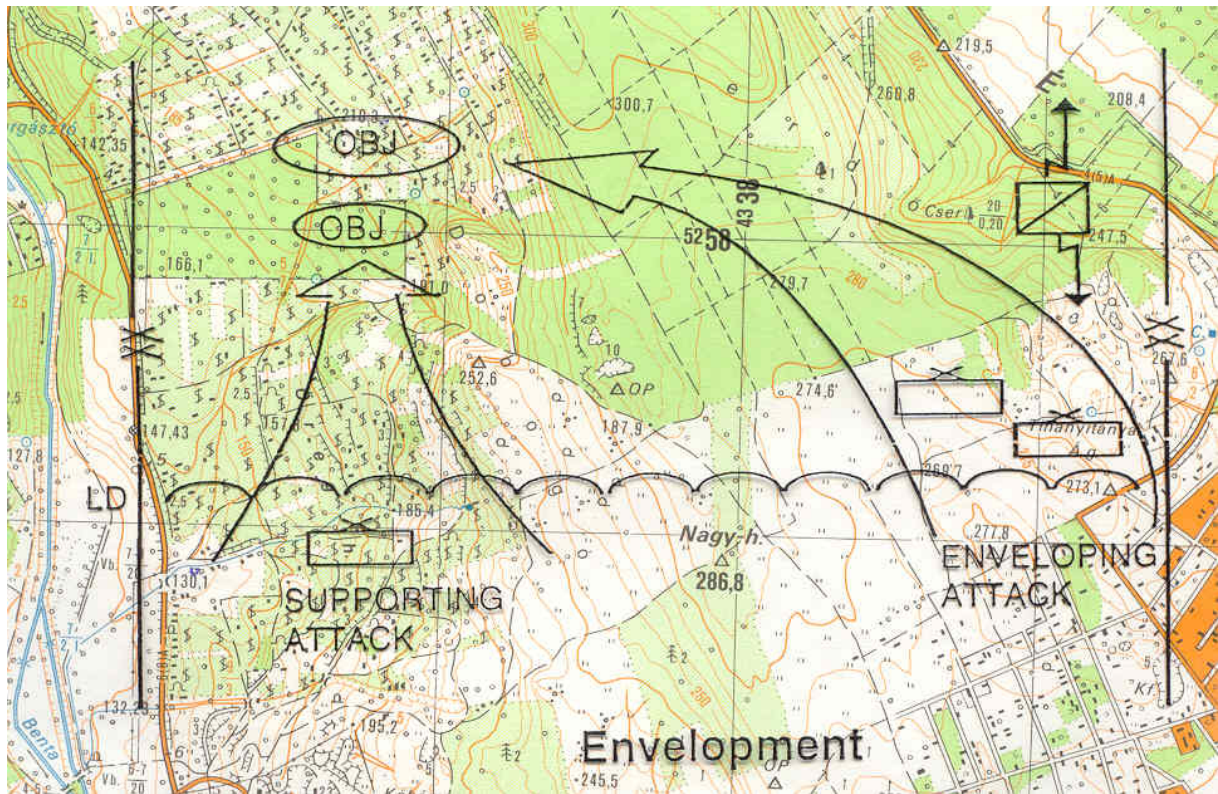
A jelenleg érvényben lévő NATO harcászati elveken alapuló doktrína tervezeteink az átkarolás és a megkerülés mellett manőverformaként említik az átörést, a beszivárgást és a frontális támadást is.

Vizsgáljuk meg ezeket a manővereket egy kicsit részletesebben.

Az **átkarolás** az ellenség védelmének hézagait kihasználó mélységbe irányuló manőverforma. Az átkarolás során az erők kisebb részével arcból indított kiegészítő támadással le kell kötni az ellenség védelmét és biztosítani a főerők egy- vagy kétoldalú átkarolását.

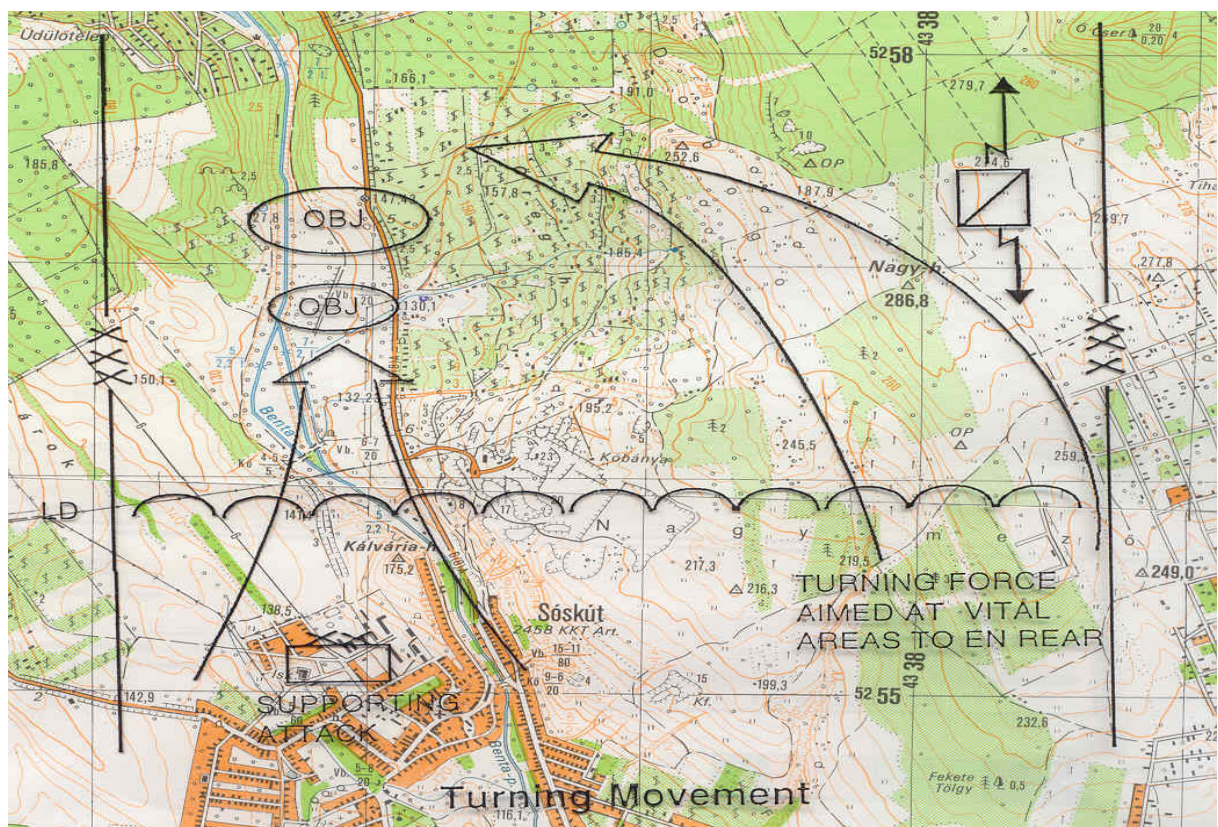
Így az ellenséget szélességben és mélységben tagolják szét, védelmi felépítését és tűzrendszerét fellazítva részenként semmisítik meg.

Az átkarolás során az arcból támadó és az átkaroló csapatok között harcászati szinten tűzösszeköttetés, valamint harcászati, illetve hadműveleti együttműködés van.

A **megkerülés** olyan manőverforma, amelyet a csapatok azzal a céllal hajtanak végre, hogy az ellenség védelmében lévő hézagokon keresztül a harcászati, hadműveleti mélységben lévő ellenséges csoportosítást szétverjék, illetve fontos körletet, objektumot vagy terepszakaszt birtokba vegyenek.

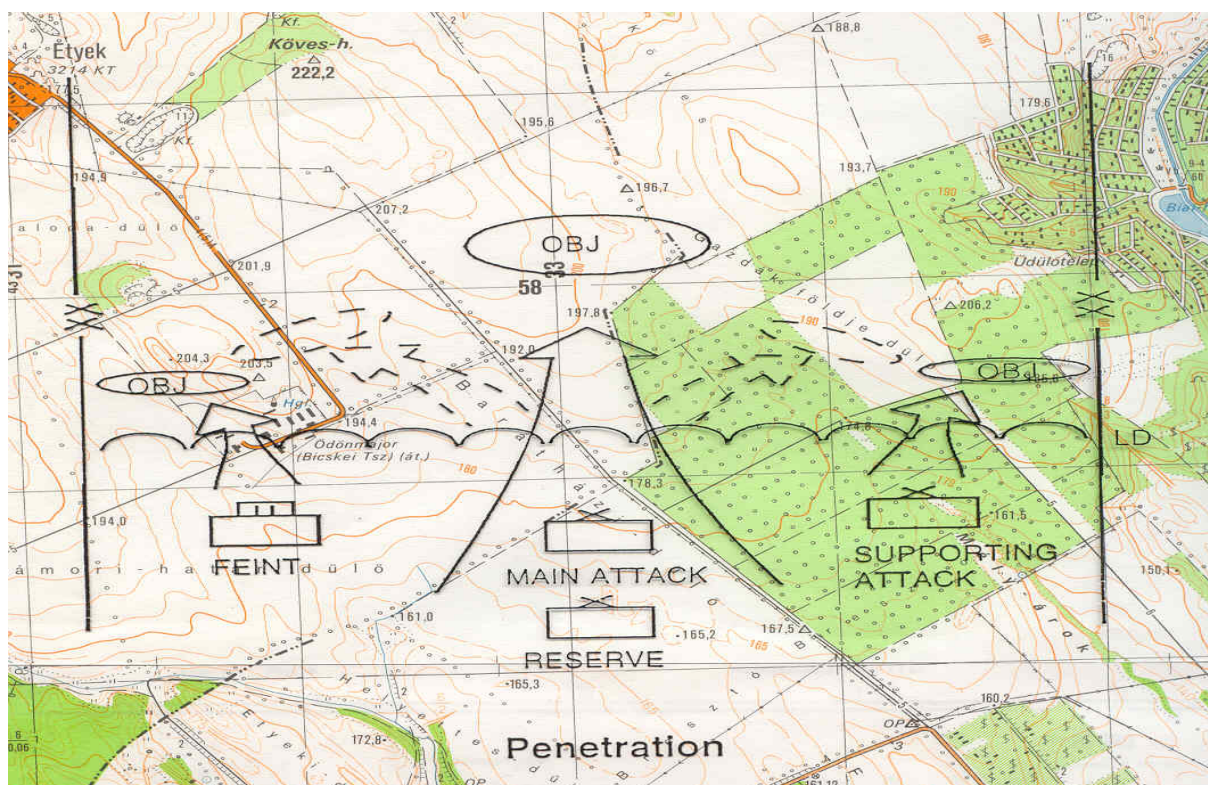

Az átkarolásnál feladat az átkarolás irányában ténykedő ellenséges erők lépésről lépésre történő megsemmisítése. Megkerülésnél a mélységbe kitűzött feladat teljesítése a meghatározó. A megkerülés során az arcból támadó főerőkkel harcászati, illetve hadműveleti együttműködés valósul meg. Tűzösszeköttetés köztük csak a gyalogsági fegyverek hatásos lőtávolságáig van.

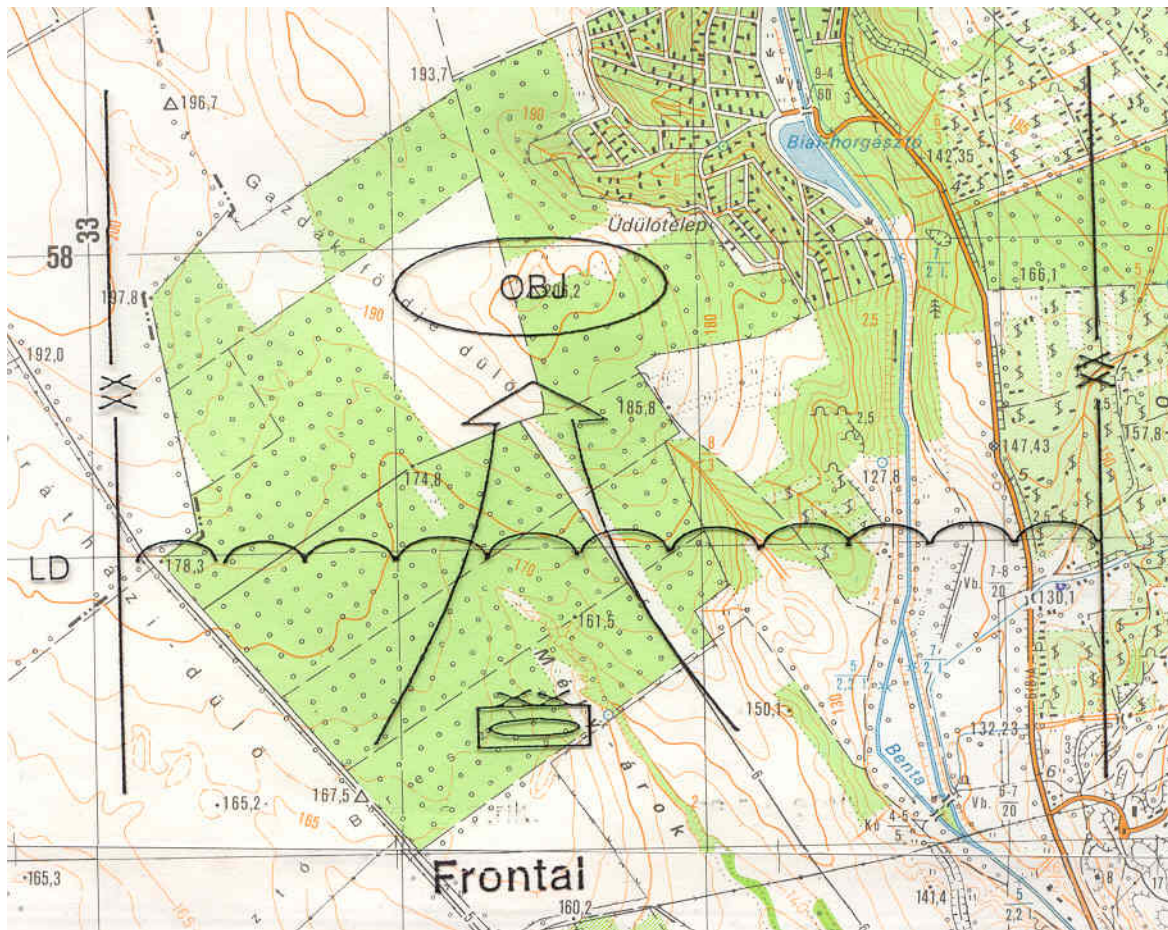
A **beszivárgás** harcászati szintű manőverforma, melyet gyalogosan, esetleg harcjárművel rejtve az ellenség védelmén keresztül hajtanak végre azzal a céllal, hogy kedvező helyzetet foglaljanak el az ellenség mögöttes területén. A beszivárgást a csapatok végrehajthatják felderítés, zavarkeltés, esetleg az ellenség védelmének mélységében fontos vezetési elem vagy tűzeszköz megsemmisítése érdekében. A beszivárgást rövidesen a főerők támadása kell, hogy kövesse.

Az **áttörés** olyan manőverforma, amelyet akkor alkalmaznak, amikor a

támadás során nincs lehetőség az ellenség védelmének átkarolására vagy megkerülésére. Az áttörés lényege, hogy a széles arcvonalon védelmet folytató ellenség peremvonala egy viszonylag keskeny szakaszára összpontosítják a főerőki-fejtést, ahol jelentős helyi erőfölényt hoznak létre. Az áttörési szakaszon betörve a védelembe a támadást a szárnyak irányába, majd a mélységbe fejlesztik ki.

Az **arctámadásról** vagy ahogy jelenleg nevezzük **frontális támadásról** már az 1939-ben kiadott harcszabályzatunk azt határozta meg „Arcban zömünkkel csak a legvégsőbb esetben támadjunk. Arctámadással ugyanis rendszerint nagy veszteségek árán, csak az ellenség visszaszorítása érhető el. – Majd később

ugyanott olvashatjuk: – Még arctámadásnál is a kisebb egységek részletharcuk közben használjanak ki minden lehetőséget az átkarolásra.”¹

A frontális támadás a jelenlegi elveink szerint is a legkevésbé kívánatos manőverforma. A frontális támadást akkor alkalmazzuk, amikor más manőverformák alkalmazására korlátozottak a lehetőségek. A frontális támadás során a parancsnokok kötelessége folyamatosan keresni és kihasználni a helyzetet megkerülés, átkarolás, esetleg áttörés végrehajtása érdekében.

Mind a korábbi elvek, mind a jelenlegiek azt sugallják, mintha csak ez a kettő, illetve öt manőverforma létezne. Valójában ennél sokkal több tevékenység sorolható a manőverek közé. Például a halogató harcot folytató csapatok, miközben harccal mozognak terepszakaszról terepszakaszra, a főerők irányába manővereznek.

Véleményem szerint a manőverek közé célszerű sorolni a halogató harcot, a bekerítést, a kitörést, az átszivárgást, az erők és eszközök visszavonását.

¹ E-1 Harcszabályzat, Magyar Királyi Honvédség Bp. 1939. p. 149.

A **halogató harc** lényegében egy széles arcvonalú ideiglenes védelem. A halogató harc fő célja a döntő harcot kerülve a támadó ellenség főerőinek késleltetése, pusztítása.

A halogató harc főbb jellemzői:

- széles arcvonal, szabad szárnyak,
- kis erejű tartalék, egylépcsős harcrend,
- az ellenség jelentős túlereje,
- a döntő harc kerülése,
- a terep és az akadályok maximális kihasználása,
- feszített harc, folyamatos harcérintkezés az ellenséggel,
- az erők és eszközök lépcsőzetes hátravonása a mélységben kiépített vagy kijelölt körletekbe vagy terepszakaszokra

A halogató harc valójában az ellenség óriási nyomását követő harccal történő terepszakaszról terepszakaszra történő hátramozgás. Tehát manőver.

Esetenként a kétoldalú átkarolás eredménye a **bekerítés**. Általában minden bekerítést kétoldalú átkarolás előzi meg, de nem minden kétoldalú átkarolást követ bekerítés.

A bekerítés lényege, hogy a támadó az ellenségnek vagy annak egy részének szárnyába, hátába kerülve korlátozza mozgásában, megakadályozza csatlakozását a főerőkhöz.

Mikor vezethet az átkarolás bekerítéshez? Akkor, ha az arcból támadó és az átkaroló jelentős erőfölénnyel rendelkezik a védővel szemben. Ez az erőviszony általában legalább háromszoros kell, hogy legyen. A háborúk története azonban nem egy csatát ismer, ahol kisebb erők átkarolása sikerrel járt és bekerítéshez vezetett. Például: a második római-pun háborúban i.e. 216-ban a Cannea melletti csatában 50 ezer pun harcos kihasználva a terepet és a rómaiak erős tömörülését 63 ezer rómat kerített be. A bekerítésben lévő rómaiak 48 ezer halottat és 10 ezer foglyot veszítettek a karthágóiak csupán 6 ezret.

A **kitörés** egy keskeny sávra összpontosított korlátozott célú támadás, amelyet a bekerítésben lévő erők egy része általában a saját főerők irányába a bekerítés megszüntetésére indítanak a csapatok. A kitörés nagyon sok hasonlóságot mutat az áttöréssel. Abban azonban eltér, hogy a kitöréssel egy időben a csapatok egy részével folytatni kell a védelmet a bekerítés más szakaszain.

A kitörés érdekében a parancsnok kialakítja a harcrendet, amelynek elemei az áttörést végrehajtó erők, a főerők, a tartalék, az utóvéd és a félrevezető erők.

Az áttörést végrehajtó erők határozott rohammal rést nyitnak a bekerítő erők harcrendjén és mindaddig nyitva tartják amíg a többi kötelék át nem haladt rajta. A tartalék közvetlenül az áttörést végrehajtók mögött halad. Majd a főerők követik őket, végül az utóvéd és a félrevezető erők.

Az **átszivárgást** a bekerítésben folytatott harc során alkalmazzák, amikor a kitörés sikere kétséges és felmentésre sincs mód. Az átszivárgás általában a bekerítésben lévő erők végső eszköze. Jellegében nagyon hasonlít a beszivárgásra.

Az **erők és eszközök visszavonása** általában a védelmi harc során végrehajtott manőver. Lehet előre tervezett, valamint az ellenség által kikényszerített. Ha előre tervezett, akkor célja leggyakrabban a peremvonal kiegyenesítése, illetve a csapatok át- és bekerítésének a megakadályozása.

Az erők és eszközök visszavonása harccal történik. Az erők egyharmada erős tüzzel és szívós ellenállással leköti az ellenség támadását és biztosítja a főerők mozgását a mélységben kijelölt terepszakaszra, majd ott megállva fedezi a lekötő csoportosítás hátra mozgását. A visszavonás során a csapatok harcrendben, esetleg harcelőtti alakzatban ténykednek.

Igen gyakran keverik az erők és eszközök visszavonását a csapatok **visszavonulásával**. A két tevékenység sok tekintetben hasonlít egymáshoz. Általában túlerőben lévő és támadó ellenséggel szemben hajtják végre és mindkettő a mögöttes terület felé irányul.

Azonban egy alapvető dologban különböznek egymástól. Míg az erők és eszközök visszavonása a harc része, így manőver. Addig a visszavonulás a csapatok kivonását követő tevékenység. Rendszerint egy erősen biztosított arcvonalról hátrafelé irányuló menet.

A két tevékenység felületes hasonlóságát igazolja, hogy a visszavonulás rendszertani besorolása rendszeresen változott. Például az 1964-es harcszabályzat szerint harctevékenységi fajta, az 1960-as alapján manőver, az 1954-es harcszabályzat szerint manőver, az 1949-esben ismét harctevékenységgé jelenik meg. Valójában tehát a visszavonulás nem manőver, de nem is harctevékenység, hanem menet.

Összefoglalva a korszerű harc manőverező jellegű. A csapatok a harc során, annak részeként manővereket hajtanak végre a tűz és a csapás hatékony kiváltása, illetve a csapatok megóvása érdekében. A manőverek igen változatosak lehetnek. Ezekből emeltem ki és jellemeztem röviden a legfontosabbakat és legjellegzetesebbeket.

Felhasznált irodalom:

1. A gépesített lövész- (harckocsi) század alkalmi harci csoport és gépesített lövész- (harckocsi) szakasz harci alkalmazásának elvei, MH Szárazföldi Vezérkar, 2000.
2. A gépesített lövészdandár harci alkalmazásának elvei, MH Szárazföldi Vezérkar, 2000.
3. FM 71-3 Páncélozott- és gépesített gyalogdandár tábori kézikönyv, Szárazföldi Haderő Minisztérium Washington 1988. (HVK Védelmi Tervezési Főcsoportfőnökség, 2000.
4. Harcászati Szabályzat I. rész. Harcászati elvek. Magyar királyi honvédelmi minisztérium. Bp. 1939.
5. Ideiglenes gyalogsági harcszabályzat II. rész. 3. füzet. A lövészezred. HM Bp. 1949.
6. Harcászati szabályzat (hadtest-hadosztály). HM Bp. 1951.
7. Gyalogsági harcszabályzat II. rész. (zászlóalj-ezred). HM Bp. 1951.
8. A Magyar Néphadsereg harcászati szabályzata (tervezet) (ezred-zászlóalj). HM Bp. 1954.
9. A Magyar Néphadsereg harcászati szabályzata (tervezet) (hadtest-hadosztály). HM Bp. 1954.
10. Segédlet a páncélos és gépesített csapatok harci alkalmazására az atomfegyver harcbevételére esetén (hadosztály-zászlóalj). HM Bp. 1955. (utánnnyomás 1959-ben)
11. A Magyar Néphadsereg harcászati szabályzata (ezred-zászlóalj). HM Bp. 1960.
12. A Magyar Néphadsereg harcászati szabályzata (hadtest-hadosztály). HM Bp. 1960.
13. A Magyar Néphadsereg harcászati szabályzata (hadosztály-ezred). HM Bp. 1964.
14. Magyar Néphadsereg Szárazföldi Csapatainak Harcszabályzata (hadtest-dandár). Tervezet. HM 1987.